

Smeerpunten

NUMMIER 4 VOORJAAR 2005

INFORMATIE OVER MILIEUVRIENDELIJKER SMERING

EEN UITGAVE VAN HET PLATFORM MILIEUVRIENDELIJKERE SMEERMIDDELEN

Rob Niezen van Staatsbosbeheer en Gerard Zweverink van Zweverink Bosbouwwerken:

"Olie die in het bos terechtkomt móet biologisch afbreekbaar zijn"

Veel hout dat in Nederland in zagerijen verwerkt wordt, is afkomstig uit de bossen van Staatsbosbeheer. De bedrijfseenheid Dienstverlening van deze organisatie houdt zich bezig met de verkoop en exploitatie van dat hout. Niezen: "Als Staatsbosbeheer zijn wij continu bezig met de natuur en het milieu. Het gebruik van biologische smeermiddelen is voor ons dus niet meer dan logisch."

De oogst van hout is in de afgelopen decennia praktisch geheel gemechaniseerd. Oogstmachines, motorzagen, uitrijcombinaties en vrachtwagens hebben het handwerk overgenomen. Voordeel hiervan is dat het werk eenvoudiger en sneller kan worden uitgevoerd. Nadelen heeft het ook: de machines functioneren niet zonder benzine, olie en smeermiddelen. Verlies van deze middelen heeft grote, negatieve gevolgen voor het milieu.

BIOLOGISCHE KETTINGOLIE

Een oogstmachine zaagt een boom af, en verwerkt die in van tevoren door de afnemers opgegeven lengtes. De uitrijcombi-

natie pakt de stukken per soort op en rijdt ze uit het bos naar de berijdbare zandweg, waarna een vrachtwagen ze afvoert naar de diverse zagerijen. Dat is in kort bestek het werk dat verricht wordt door de bedrijfseenheid Dienstverlening van Staatsbosbeheer. Of liever gezegd, door de aannemers die in dienst van Staatsbosbeheer werken. "Oogstmachines en uitrijcombinaties hebben we zelf niet," vertelt Rob Niezen, oogstmanager Midden bij Staatsbosbeheer. "Het enige waar onze eigen mensen mee werken, zijn motorzagen om bijvoorbeeld dikke bomen mee om te zagen. De kettingolie die voor deze zagen gebruikt wordt, is bij Staatsbosbeheer – al jaren - verplicht biologisch afbreekbaar. Die komt namelijk direct in het bos terecht."

Hetzelfde geldt voor het zaaggedeelte van een oogstmachine. "Dat deel werkt volgens hetzelfde principe als de motorzaag en wordt ook op dezelfde manier gesmeerd," legt Gerard Zweverink van Zweverink b.v. uit, een bedrijf dat zich heeft gespecialiseerd in bosbouwwerken. "Dus ook bij het zagen met de oogstma-

chine komt olie vrij. Zeker zo'n vier liter per dag. Vandaar dus dat wij voor het zaaggedeelte van deze machine alleen biologisch afbreekbare olie gebruiken."

ERKENDE BOSBEDRIJVEN

Staatsbosbeheer stelt het bijzonder op prijs als ook de aannemers biologische smeermiddelen gebruiken. Eisen stellen ligt wat ingewikkelder. "Het is moeilijk te controleren, omdat de middelen in een gesloten systeem in de machine zitten. Een controle kan vaak alleen in een werkplaats plaatsvinden." Om er toch - voor zover mogelijk - zeker van te zijn dat een aannemer zich sterk maakt voor het milieu, doet Staatsbosbeheer alleen zaken met bedrijven die aangesloten zijn bij de Erbo (Erkenningsregeling bosbouwambachtsbedrijven), van het Boschap. Die bedrijven moeten aan een hele reeks voorwaarden voldoen, anders mogen ze zich geen erkend bosbouwambachtsbedrijf noemen. De firma Zweverink is één van de bedrijven die op hun lijst staat. Gerard Zweverink knikt. "We worden bijvoorbeeld getoetst op scholing van personeel

en veiligheid, maar ook op smeermiddelen en of er geen lekkages zijn. Aan dat laatste besteden we overigens erg veel aandacht. Bij twijfel wordt een slang direct ter plekke vervangen."

Toch hebben biologische smeermiddelen ook nadelen. Zweverink: "Ze zijn duurder en het gebruik ervan geeft meer slijtage aan je zaagblad en je ketting." Zijn er daarom nog steeds bedrijven die er niet aan willen? Zweverink: "Misschien, maar écht goede bedrijven willen niet anders." "We hebben allemaal onze verantwoordelijkheid," vult Rob Niezen aan. "Zo veel natuur is er niet in Nederland. En als wandelaars ergens een plasje olie zien liggen, trekken ze direct aan de bel. Het is heel belangrijk om alles goed voor elkaar te hebben én te houden."

Europees Ecolabel op komst

In Scandinavië, Duitsland en Frankrijk gelden al jaren milieukeurmerken voor smeermiddelen. Een Europees milieukeurmerk is er op dit gebied echter nog niet. Maar, zo laat Maaïke Fleur van Stichting Milieukeur weten, dit laat niet lang meer op zich wachten.

Twee jaar geleden werd Stichting Milieukeur benaderd door IVAM, een projectbureau dat de coördinatie op zich had genomen van een Europees project over biologische smeermiddelen in de hobbyvaart (Lincwa). Tijdens de slotbijeenkomst van dit project maakten de

deelnemende landen hun behoefte duidelijk aan een Europees Ecolabel. Stichting Milieukeur vond dat daarin moest worden voorzien. De samenwerking met IVAM blijkt lucratief. "IVAM heeft alle nationale Ecolabels naast elkaar gelegd en daaruit aanbevelingscriteria ontwikkeld," vertelt Maaïke Fleur. "Tijdens twee vergaderingen met nationale en internationale brancheorganisaties en producenten zijn de conceptcriteria aangepast, wat uiteindelijk tot de definitieve criteria heeft geleid." De basis was er dus, maar hoe

ging het verder? Fleur legt uit. "In december 2004 hebben de Europese lidstaten over de eisen gestemd, met een positief resultaat als gevolg. Nu kunnen we beginnen met het vertalen van de criteria in de diverse Europese talen. Die worden dan uiteindelijk in de staatscourant van de Europese Unie gepubliceerd. We verwachten dat producenten vanaf april 2005 hun aanvraag voor het certificeren van producten kunnen indienen. Tot die tijd kunnen ze overigens al wel bij ons terecht met vragen over de te volgen weg."

Milieuvriendelijkere smeermiddelen vanaf 2006 onbelast?

In de Miljoenennota 2005 werd met geen woord gerept over een heffing op milieu-onvriendelijke smeermiddelen. De coalitiepartners in de Tweede Kamer dienden daarom een motie in, waarvan een dergelijke heffing onderdeel uitmaakte. En met succes, zo vertelt Coen Peelen, werkzaam bij Directie Strategie en Bestuur van het Directoraat Generaal Milieubeheer van VROM. "Het kabinet zal de door de Tweede Kamer aangenomen motie uitvoeren. Binnenkort gaan wij beginnen met de uitwerking ervan. Hierbij speelt het Ministerie van Financiën een leidende rol. Verder gaan we nauw samenwer-

ken met de Vereniging Smeerolieondernemingen Nederland, omdat zij toch het beste weten hoe de markt in elkaar zit."

Een andere belangrijke gesprekspartner is de Stichting Milieukeur. "Waarschijnlijk gaan we het Europese Ecolabel gebruiken als grond voor vrijstelling van de milieubelasting op milieu-onvriendelijke smeermiddelen", legt Peelen uit. "Met andere woorden: als jouw product het Europese Ecolabel draagt, hoef je geen belasting te betalen."

Het streven is om deze belastingheffing vanaf 1 januari 2006 te laten ingaan.

Kennispunt Milieuvriendelijkere Smeermiddelen binnen Rijkswaterstaat waarschijnlijk in 2006 van start

Voor de Infrastructuur Kunstwerken van Rijkswaterstaat worden op steeds grotere schaal milieuvriendelijkere smeermiddelen toegepast. Onder milieuvriendelijkere smeermiddelen worden hier de smeervetten, smeeroliën, hydraulische vloeistoffen, conserveringsvetten en de conserveringsoliën verstaan. Reeds eerder heeft een werkgroep binnen Rijkswaterstaat gekeken naar de (technische) haalbaarheid van het toepassen van deze milieuvriendelijkere smeermiddelen, die minder belastend zijn voor het milieu dan de conventionele smeermiddelen. In het Beleids-overleg Milieuvriendelijkere Smeermiddelen (BOMS) wordt Rijkswaterstaat vertegenwoordigd door Eli de Rooij van de Bouwdienst. Zijn taak is om het beleid binnen Rijkswaterstaat uit te dragen. De Rooij: "Na intern te hebben geïnventariseerd merkte ik dat er behoefte bestond aan een Kennispunt Milieuvriendelijkere Smeermiddelen, dat een

ondersteunend en adviserend karakter diende te hebben". Om zo'n kennispunt verder te organiseren en hiervoor financiële dekking te krijgen, is dit initiatief in maart 2004 aangemeld als projectvoorstel bij de Functionele Werkgroep Stuurboord Ontwikkeling binnen Rijkswaterstaat. Deze werkgroep beoordeelt de ingediende projectvoorstellen en bepaalt of deze in aanmerking komen voor financiële ondersteuning. In augustus 2004 viel het besluit, mede ook door een beperking van het totaal budget, dat het projectvoorstel er niet voor in aanmerking kwam. De Rooij: "Dat het projectvoorstel voor het inrichten van een kennispunt nu niet is gehonoreerd, wil niet zeggen dat we bij de pakken neer gaan zitten. In 2005 zal wederom een nieuw projectvoorstel worden ingediend, ook al omdat het belang van zo'n kennispunt door Rijkswaterstaat zeker wordt onderkend".

"Smearing is bij huisvuilwagens elementair"

Huisvuilwagens. Er rijden er gemiddeld zo'n 2000 per dag door de Nederlandse straten. Hoe milieuvriendelijk zijn dergelijke wagens? Hans Elbrink van huisvuilwagenproducent Geesink Norba Group in Emmeloord kan het niet mooier maken dan het is: "Een absolute minderheid van onze klanten kiest voor biologisch afbreekbare oliën en smeermiddelen."

Geesink is een van de marktleiders als het gaat om de productie van huisvuilwagens. Het bedrijf heeft zich gespecialiseerd in de zogenoemde achterladers en richt zich op de inzameling van zowel huishoudelijk als industrieel afval. Hans Elbrink, chief application engineer, legt de gang van zaken bij Geesink kort uit. "De klant levert in de meeste gevallen het chassis aan. Wij bouwen daar de opbouw op en stellen het voertuig in bedrijf. Uiteindelijk leveren we dus de gehele combinatie aan de klant af."

MINERALE OLIE

Smearing is volgens Elbrink een belangrijk onderdeel van de huisvuilwagens. "Onze wagens moeten een maximale performance leveren onder lastige omstandigheden en met een minimum aan onderhoud. Het mechaniek kent zwaarbelaste constructiedelen, dus smearing is elementair. Niet alleen om corrosie en wrijving te minimaliseren, maar ook om bij de lagers van de bewegende hoofddelen zo veel mogelijk vuil uit te drijven."

Standaard voert het bedrijf een product op basis van minerale oliën, dus milieubelastende oliën met bijbehorende smeermiddelen. Betekent dit dat biologische smeermiddelen geen optie zijn? "Ja, zeker wel", reageert Elbrink. "Er zijn enkele alternatieven, die wij ook in onze verkoopopties meenemen. De écht biologische middelen, bijvoorbeeld op

basis van raapolie, raden wij af in verband met het gebrek aan stabiliteit. Maar een heel goed alternatief voor minerale olie is een olie op basis van polyglycol. Verder is er nog een milieuvriendelijke variant op basis van polyester. Nadeel van dit middel is dat het absoluut geen water kan opnemen, dan verliest het zijn smerende eigenschappen. Toch is ook deze olie een goede optie; we moeten er alleen wat extra middelen aan toevoegen, zoals een droger."

STANDAARDISATIE

Ondanks de mogelijkheden die er zijn om milieuvriendelijke(re) smeermiddelen te gebruiken, kiezen de meeste klanten nog steeds voor een huisvuilwagen met minerale olie als smeermiddel. Hoe komt dat? Elbrink: "Grotere klantgroepen, zoals gemeentes, kiezen vaak omwille van de standaardisatie voor de gangbare weg. Verder is het zo dat minerale oliën goedkoper zijn dan de milieuvriendelijkere alternatieven. Al zijn er ook milieuvriendelijke oliën die weliswaar duurder in aanschaf zijn, maar een langere standtijd hebben, waardoor de kosten uiteindelijk meevalen. Maar goed, uiteindelijk kiest de klant zelf."

Hoe milieubelastend zijn huisvuilwagens nu precies? "Olie op straat komt alleen voor in geval van calamiteiten, zoals een gescheurde slang", vertelt Elbrink. "Verder verdwijnt er een paar kilo vet in het smeren van de draaipunten. Dat is het. Maar een huisvuilwagen heeft ook 200 liter hydraulische olie aan boord, die elk jaar vervangen moet worden. En als je dan uitgaat van 2000 wagens, dan praten we dus over 400.000 liter olie per jaar. Dat is een hele plas. Dan krijgt milieuvriendelijk opeens veel meer betekenis."

